

Százéves a Magyarországi Tanácsköztársaság

A magyar történelemben a *társadalmi egyenlőséget* mint gyakorlati célkitűzést először a *Magyarországi Tanácsköztársaság* deklarálta. Ezért kellett elbuknia az antant és kelet-európai szövetségese, a román Királyság támadása következtében. *A magyar uralkodó osztályok hatalmukat a román hadseregnek köszönhetik.* A Vörös Hadsereg a Tanácsköztársaság leveréséig a nemzeti függetlenség egyedüli bázisának bizonyult. A Kun Béla vezette tanács hatalom igazi és *igazságos nemzeti háborút folytatott* a világháborúban győztes imperialista hatalmak és régiós kiszolgálók ellen.

Az I. világháborúban egymásnak eső birodalmak, elaggott társadalmi-politikai berendezkedésük következtében, nem tudtak alkalmazkodni a fennálló nemzetközi rendszerhez. Mint Lenin megjegyezte: „Ausztriát például Junius R. (Luxemburg – *a szerk.*) igen józanul ítéli meg, minthogy nemcsak azt veszi számításba, ami »gazdasági« jellegű, hanem azt is, ami sajátosan politikai jellegű, megállapítja, hogy »Ausztria belsőleg életképtelen«, leszögezi, hogy a »Habsburg-monarchia nem egy burzsoá állam politikai szervezete, hanem csak a társadalmon élősködők néhány klikkjének laza szindikátusa«, és hogy »Ausztria–Magyarország felszámolása történelmileg csak Törökország széthullásának a folytatása s egyben a történelmi fejlődés következménye«. Egyik másik balkáni állammal és Oroszországgal sem kedvezőbb a helyzet. És ha a »nagy«-hatalmak erősen kimerülnének ebben a háborúban, vagy ha Oroszországban győzne a forradalom, teljes mértékben lehetségesek a nemzeti, sőt győzelmes nemzeti háborúk.” Tehát a gyarmatok, félgymarmatok, függő országok nemzeti háborúi összekapcsolódhatnak a forradalmi szociáldemokrata munkásmozgalommal, a *centrum* forradalmaival. Leninnek ez az alapvető feltevése abba a keretbe illeszkedett, hogy a polgári demokrácia követelését a kapitalizmus globális kifejlődése világméretekben napirendre tűzi, egyúttal demonstrálja, hogy a tőkés rendszer nem tud megbirkózni ezzel a kihívással, hiszen még jogi érte-

lebenben sem tudja a demokráciát egyetemes méreteken fenntartani, mivel a polgári demokrácia – a centrumban való minden történeti meggyökerezettségére ellenére – a *valóságban* a létező világrend uralmi viszonyai fenntartásának hatalomtechnikai eszközévé válik. Ezért ön maga felszabadulása érdekében, érvelt Lenin, a munkásosztálynak általában az „elmaradottabb” országoknak azokkal az ellenállási mozgalmakkal kell szövetségre lépni, amelyek nem a prekapitalista viszonyok irányába tájékozódnak.

A Magyarországi Tanácsköztársaság ezen a téren (is) nagyon „modern” jelenség volt: a népek internacionalista együttműködésének szellemében, a „szocialista világforradalom” részének tekintette magát. A vele szemben álló kapitalista alternatíva viszont egy olyan kapitalizmust jelentett, amely rendies-középkorias elemeket, struktúrákat hurcolt magával, amit Adynál jobban senki nem ábrázolt.

Ady már nem élte meg, amikor az imperialista trianoni szerződést aláírták, miként azt sem, midőn a fehérterrorista ellenforradalom az ország „megcsonkításáért” a felelősséget a forradalmi politikai erőkre hárította. A forradalmárokból csináltak *bűnbakot*. Magyarország területi feldarabolásának igazi felelőseit ugyanakkor – azokat az uralkodó osztályokat, amelyek a nemzetet, saját érdekeikért, belevitték a milliók életének kioltásával járó világháborúba – *felmentettek*. *A rendszerváltás óta ennek a koncepciónak a restaurációja folyik*. E folyamat már 30 éve tart. Ennek során visszaállították az összes horthysta hazugságot Trianonról, a Tanácsköztársaságról. Immár egy egész generáció nőtt fel a neohorthysta agymosás körülményei között, a Tanácsköztársaság emléke mégis meglepően sok ember szemében továbbra is pozitív maradt. Pozitív, mert százharminchárom napja arról szólt, hogy miként lehet az alsó, elnyomott társadalmi osztályok jogos szociális és gazdasági igényeit kielégíteni. S ezt még a mai propagandának sem sikerült teljesen kitörölni az emberek fejéből és szívéből.

Persze a 133 nap gazdaság- és társadalompolitikája korántsem volt hibátlan és vitathatatlan – szocialista-kommunista szempontból. Polgári szempontot hiába is kérnénk számon a kommunista forradalmon, hiszen épp annak meghaladására irányult. A probléma természetesen nem az volt, hogy a régi uralkodó osztályokkal szemben *proletárdiktatúrát* hirdettek, hiszen hogyan is lehetett volna anélkül megszüntetni a tőkés magántulajdon uralmát, hanem az, *ahogyan* azt realizálták. De hát történelmi előzmények nélkül, beleszorítva a legrémesebb szituációkba és ellentmondásokba, mit lehet számon kérni e 133 naptól? Mondhatnánk, a félperiférián eddig minden nagy

kísérlet ilyen-olyan összefüggésben, területen kisiklott, eltévelyedett. A centrumban vagy sor sem került ilyesmire vagy pedig, mint Németországban, *eltaposták*. Azok a hibák, amelyekre itt utalunk, nem ezzel és nem is a Tanácsköztársaság tévedéseivel függenek össze. A Tanácsköztársaságot a nemzetközi izoláció, külső katonai erő fojtotta meg. Ennek ellenére három súlyos eltévelyedését alá kell húznunk, mert bármilyen furcsa, már a 133 nap is jelezte az új szocialista kísérlet olyan egyoldalúságait, amelyek a későbbi államszocialista rendszer bukásakor is eszünkbe juthattak.

Az államirányítás új, demokratikus formái, a „közvetlen demokrácia” működésmódja megbicsaklik azon az ellentmondáson, amit már akkor felfogtak a legérzékenyebb megfigyelők: a munkás, paraszt vagy értelmiségi, aki megérezte a hatalom ízét, *megrészegedhet* tőle: hatalmi státuszát „örök időkre” szeretné megőrizni. Pedig a „proletariátus diktatúrája” mint közvetlen célkitűzés eredendően nem jelentett mást, mint a forradalom felfegyverzett, aktív ellenfeleinek, a régi uralkodó osztályok ellenszegülő képviselőinek elnyomását és a hatalomra került proletariátus gazdasági és politikai érdekeinek (mindenekelőtt a nacionalizált tulajdon és a hozzákapcsolódó intézmények, mint pl. a munkástanácsok) *védelmét*. Másodszor, világossá vált, hogy a *közösségi társadalom* rendeleti bevezetése lehetetlen: annak „hadikommunista” erőltetése széles társadalmi tömegek érdekeivel mehet szembe, akik pedig a forradalom potenciális szövetségesei, sőt „hordozói”: mindenekelőtt a *parasztság*. A földosztás elmaradása vagy csak részleges megvalósítása ebből a szempontból nyilvánvalóan a Tanácsköztársaság egyik igen jelentős tévedése volt. Harmadjára, de nem utolsósorban, a legnagyobb probléma a szocializmus *kulturális feltételeinek hiánya*, ami a modern termelőerők hatékony és humanista alkalmazását lehetetlenné tette, amit természetesen nem annyira a 133 nap tapasztalatai alapján vizsgálhatunk; ezt mindenekelőtt az orosz forradalom története bizonyítja – *cáfolthatatlanul*. A negyedik mozzanat, talán ezzel kellett volna kezdenünk, a nyugati forradalmi mozgalmak elnyomása, ami számos buktató forrása lett: a nemzetközi munkásmozgalomtól való elszakadás, valamint mindenekelőtt katonai téren a tanácsköztársaság elszigetelődése, végül az antant és szövetségesei, kiváltképpen a román katonai támadás megfojtotta a fiatal tanács hatalmat.

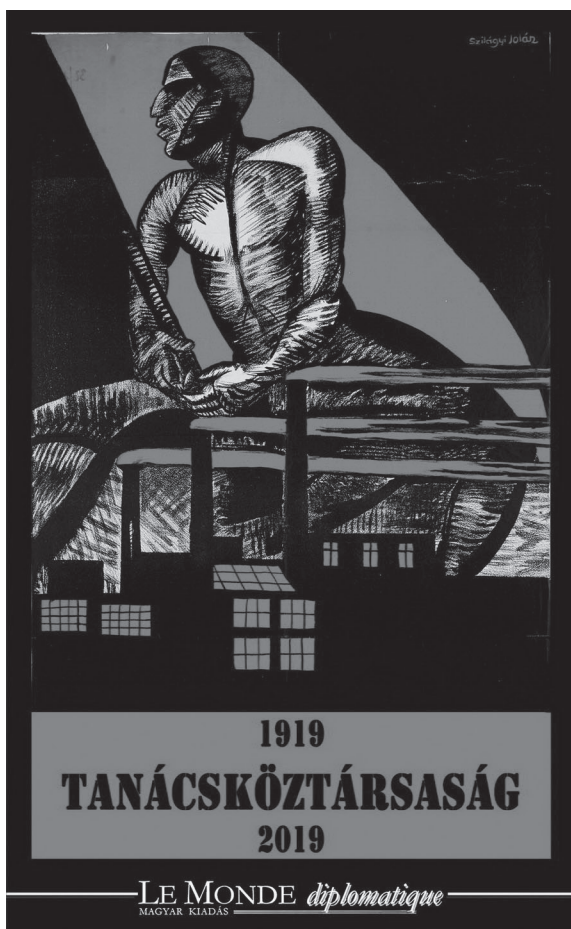
Végül is a Tanácsköztársaság óriási jelentősége abban rejlett, hogy az alsó társadalmi osztályok egy rövid időre végre *embernek érezhették magukat*. A proligyerek ingyen kimehettek a Margitszigetre,

közösségi ellátmányban részesültek a számkivetettek, és mindenekelőtt – elvben – az egész nemzet hozzáférhetett (volna) az évszázadok során felhalmozódott kulturális javakhoz. A legjobb írók és művészek szinte mind *ezért ajánlották fel* szolgálataikat a Tanácsköztársaság kultúrpolitikájának.

Korunk liberálisai és illiberálisai immár 30. éve ünneplik közösen vagy külön-külön a Szovjetunió és az államszocializmus összeomlását. Ám még mindig rettegnek az 1917–19-es európai proletárforradalmak, mindenekelőtt az orosz és a magyar forradalmak alapvető üzenetétől: a *társadalmi egyenlőség* puszta fogalmától – amitől még ma is kirázza őket a hideg. Ez persze nagyon is érthető, hiszen ez az emberiség előtt álló céltételezés megfosztaná a „legújabb” úri osztályokat privilégiumaiktól... Ebben az értelemben ma is kísért a Tanácsköztársaság kommunista kísértete...

*

Az utolsó 30 évben nem sok kutatás született itthon a Magyarországi Tanácsköztársaság történetéről, noha a hivatalos emlékezetpolitikában immár csupán „gyászos emlékű” tanácsköztársaságként aposztrofálják. Ez a körülmény is jól mutatja, hogy végső soron nem a tudományos kutatásokon múlik, hogy milyen kép alakul ki a társadalomban egyik vagy másik történelmi eseményről, hanem az uralkodó osztályok „ízlésétől”. Mi őriztük és őrizni fogjuk a Tanácsköztársaság pozitív emlékét, és saját hagyományunk szerves részeként fogjuk továbbra is ápolni.

Megrendelhető a kötet szerkesztője,
 Morva Judit e-mailcímén: morva.judit19@gmail.com;
 tel.: 06 70 458 7037.